

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 16ης Ιουνίου 2015 (*)

«Προδικαστική παραπομπή — Οικονομική και νομισματική πολιτική — Αποφάσεις του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) σε σχέση με ορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά των οριστικών νομισματικών συναλλαγών του Ευρωσυστήματος στις δευτερογενείς αγορές κρατικών ομολόγων — Άρθρα 119 ΣΛΕΕ και 127 ΣΛΕΕ — Αρμοδιότητες της ΕΚΤ και του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών — Μηχανισμός μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής — Διατήρηση της σταθερότητας των τιμών — Αναλογικότητα — Άρθρο 123 ΣΛΕΕ — Απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδοτήσεως των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ»

Στην υπόθεση C-62/14,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Bundesverfassungsgericht (Γερμανία) με απόφαση της 14ης Ιανουαρίου 2014, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 10 Φεβρουαρίου 2014, στο πλαίσιο των διαδικασιών

Peter Gauweiler,

Bruno Bandulet κ.λπ.,

Roman Huber κ.λπ.,

Johann Heinrich von Stein κ.λπ.,

Fraktion DIE LINKE im Deutschen Bundestag

κατά

Deutscher Bundestag,

παρισταμένης της:

Bundesregierung,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, Κ. Lenaerts, αντιπρόεδρο, Α. Tizzano, L. Bay Larsen (εισηγητή), Τ. von Danwitz, Α. Ó Caoimh και J.-C. Bonichot, προέδρους τμήματος, J. Malenovský, E. Levits, Α. Arabadjiev, Μ. Berger, Α. Prechal, Ε. Jarašiūnas, C.G. Fernlund και J. L. da Cruz Vilaça, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: P. Cruz Villalón

γραμματέας: K. Malacek, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 14ης Οκτωβρίου 2014,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- ο P. Gauweiler, εκπροσωπούμενος από τους W.-R. Bub, Rechtsanwalt, και D. Murswiek,
- οι B. Bandulet κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον K. A. Schachtschneider,

- οι R. Huber κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από την H. Däubler-Gmelin, Rechtsanwältin, καθώς και από τους C. Degenhart και B. Kempen,
- οι J. H. von Stein κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τον C. Kerber, Rechtsanwalt,
- η Fraktion DIE LINKE im Deutschen Bundestag, εκπροσωπούμενη από τους H.-P. Schneider και A. Fisahn, καθώς και από τον G. Gysi, Rechtsanwalt,
- η Deutscher Bundestag, εκπροσωπούμενη από τον C. Calliess,
- η Γερμανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους T. Henze και J. Möller, καθώς και από τον U. Häde,
- η Ιρλανδία, εκπροσωπούμενη από τις E. Creedon και G. Hodge, καθώς και από τον T. Joyce, επικουρούμενους από τους M. Cush, SC, N. J. Travers, SC, J. Dunne, BL, και D. Moloney, BL,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Σ. Χαριτάκη, Σ. Λεκκού και Μ. Σκορίλα,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους A. Rubio González και A. Sampol Pucurull, καθώς και από την E. Chamizo Llatas,
- η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους F. Alabrune, G. de Bergues, D. Colas και F. Fize,
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri, επικουρούμενη από τον P. Gentili, avvocato dello Stato,
- η Κυπριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Κ. Κ. Κλεάνθους και Ν. Ιωάννου,
- η Ολλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Bulterman και τον J. Langer,
- η Πολωνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους B. Majczyna και C. Herma, καθώς και από την K. Maćkowska,
- η Πορτογαλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους L. Inez Fernandes και P. Machado, καθώς και από την L. Duarte,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Heliskoski και την H. Leppo,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους A. Neergaard και U. Rösslein, καθώς και από την E. Waldherr,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους B. Martenczuk, C. Ladenburger, B. Smulders και J.-P. Kerpenne,
- η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), εκπροσωπούμενη από την C. Zilioli, καθώς και από τον C. Kroppenstedt, επικουρούμενους από τον H.-G. Kamann, Rechtsanwalt,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Ιανουαρίου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά το κύρος των αποφάσεων του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ), της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, σχετικά με ορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά των οριστικών νομισματικών συναλλαγών του Ευρωσυστήματος στις δευτερογενείς

αγορές κρατικών ομολόγων (στο εξής: αποφάσεις σχετικά με τις OMT) και την ερμηνεία των άρθρων 119 ΣΛΕΕ, 123 ΣΛΕΕ και 127 ΣΛΕΕ, καθώς και των άρθρων 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 4) για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΕ 2012, C 326, σ. 230, στο εξής: Πρωτόκολλο περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ).

- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαφόρων συνταγματικών προσφυγών και μιας διαδικασίας επιλύσεως διαφοράς μεταξύ συνταγματικών οργάνων σχετικά με τη συνδρομή που παρέσχε η Deutsche Bundesbank (Γερμανική Ομοσπονδιακή Τράπεζα) για την εφαρμογή των αποφάσεων αυτών και την προβαλλόμενη αδράνεια της Bundesregierung (Ομοσπονδιακής Κυβερνήσεως) και της Deutscher Bundestag (Γερμανικής Ομοσπονδιακής Βουλής) έναντι των εν λόγω αποφάσεων.

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

Οι αποφάσεις σχετικά με τις OMT

- 3 Σύμφωνα με τα πρακτικά της 340ής συνεδριάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ (στο εξής: Διοικητικό Συμβούλιο) της 5ης και 6ης Σεπτεμβρίου 2012, το όργανο αυτό «ενέκρινε τις βασικές παραμέτρους των οριστικών νομισματικών συναλλαγών (OMT) που θα γνωστοποιηθούν με το ανακοινωθέν Τύπου [(στο εξής: ανακοινωθέν Τύπου)] που θα δημοσιευθεί μετά τη συνεδρίαση».
- 4 Το ανακοινωθέν Τύπου που διαλαμβάνεται στα εν λόγω πρακτικά έχει ως εξής:

«Όπως ανακοινώθηκε στις 2 Αυγούστου 2012, το [Διοικητικό Συμβούλιο] έλαβε σήμερα αποφάσεις σε σχέση με ορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά των [OMT] του Ευρωσυστήματος στις δευτερογενείς αγορές κρατικών ομολόγων, που αποσκοπούν στη διασφάλιση της ορθής μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής και του ενιαίου χαρακτήρα της εν λόγω πολιτικής. Οι συναλλαγές αυτές θα αποκαλούνται [OMT] και θα πραγματοποιούνται σύμφωνα με το ακόλουθο πλαίσιο:

Αιρεσιμότητα

Αναγκαία προϋπόθεση για τις [OMT] είναι η τήρηση αυστηρών και αποτελεσματικών όρων οι οποίοι προβλέπονται σε ένα κατάλληλο πρόγραμμα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας/Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Σταθερότητας (στο εξής, αντιστοίχως: ΕΤΧΣ και ΕΜΣ). Τα προγράμματα αυτά μπορούν να έχουν τη μορφή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής ή ενός προληπτικού προγράμματος (πιστωτική γραμμή με ενισχυμένους όρους — “Enhanced Conditions Credit Line”) του ΕΤΧΣ/ΕΜΣ, εφόσον προβλέπεται η δυνατότητα πραγματοποίησεως από το ΕΤΧΣ/ΕΜΣ αγορών τίτλων στην πρωτογενή αγορά. Πρέπει, επίσης, να επιδιωχθεί η συμμετοχή του ΔΝΤ τόσο κατά τον καθορισμό των συγκεκριμένων όρων για κάθε χώρα όσο και κατά την παρακολούθηση του προγράμματος.

Το Διοικητικό Συμβούλιο θα εξετάζει το ενδεχόμενο διενέργειας [OMT] στον βαθμό που αυτές κρίνονται απαραίτητες από τη σκοπιά της νομισματικής πολιτικής, εφόσον τηρούνται πλήρως οι όροι του προγράμματος, και θα τις διακόπτει μόλις επιτυγχάνονται οι στόχοι τους ή όταν δεν επιτυγχάνεται συμμόρφωση προς το πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής ή το προληπτικό πρόγραμμα.

Κατόπιν ενδελεχούς αξιολόγησης, το Διοικητικό Συμβούλιο θα αποφασίζει για την έναρξη, τη συνέχιση και την αναστολή των [OMT], ενεργώντας με πλήρη διακριτική ευχέρεια και σύμφωνα με την αποστολή του για την άσκηση νομισματικής πολιτικής.

Κάλυψη

Θα εξετάζεται το ενδεχόμενο διενέργειας [OMT] στο πλαίσιο μελλοντικών προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής του ΕΤΧΣ/ΕΜΣ ή προληπτικών προγραμμάτων, όπως προσδιορίζεται ανωτέρω. Επίσης, μπορεί να εξετάζεται το ενδεχόμενο διενέργειάς τους για κράτη μέλη τα οποία υπάγονται επί του παρόντος σε πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής, όταν αυτά θα αρχίσουν να ανακτούν πρόσβαση στις αγορές ομολόγων.

Οι συναλλαγές θα επικεντρώνονται στο τμήμα της καμπύλης αποδόσεων που αντιστοιχεί στις βραχύτερες διάρκειες και, συγκεκριμένα, σε κρατικά ομόλογα με διάρκεια από ένα έως τρία έτη.

Δεν θεσπίζονται εκ των προτέρων ποσοτικοί περιορισμοί όσον αφορά τον όγκο των [OMT].

Μεταχείριση των πιστωτών

Το Ευρωσύστημα προτίθεται να διασαφηνίσει με νομική πράξη σχετικά με τις [OMT] ότι δέχεται την ίδια μεταχείριση (*pari passu*) με τους ιδιώτες πιστωτές ή με άλλους πιστωτές, όσον αφορά τα ομόλογα που έχουν εκδοθεί από χώρες της ζώνης του ευρώ και έχουν αποκτηθεί από το Ευρωσύστημα μέσω των [OMT], σύμφωνα με τους όρους των ομολόγων αυτών.

Αδρανοποίηση

Η ρευστότητα που δημιουργείται μέσω των [OMT] αδρανοποιείται πλήρως.

Διαφάνεια

Σε εβδομαδιαία βάση δημοσιεύεται το συνολικό ποσό των τίτλων που αποκτήθηκαν μέσω των [OMT] καθώς επίσης η αγοραία τους αξία. Σε μηνιαία βάση δημοσιεύεται η μέση διάρκεια των τίτλων που αποκτήθηκαν μέσω των [OMT] και η κατανομή τους ανά χώρα.

Πρόγραμμα για τις αγορές κινητών αξιών

Μετά την έκδοση της σημερινής απόφασης σε σχέση με τις [OMT], το Πρόγραμμα για τις αγορές κινητών αξιών (*Securities Markets Programme — SMP*) θεωρείται περατωθέν. Η χορηγηθείσα μέσω SMP ρευστότητα θα συνεχίσει να απορροφάται όπως κατά το παρελθόν, ενώ οι κινητές αξίες που υπάρχουν στο χαρτοφυλάκιο του SMP θα διακρατηθούν έως τη λήξη τους.»

Οι διαδικασίες της κύριας δίκης και η απόφαση περί παραπομπής

- 5 Διάφορες ομάδες ιδιωτών, τη μία εκ των οποίων στήριζαν με την υπογραφή τους περισσότερα από 11 000 άτομα, άσκησαν, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, συνταγματικές προσφυγές αφορώσες τις αποφάσεις σχετικά με τις OMT και την προβαλλόμενη αδράνεια της Bundesregierung και της Deutscher Bundestag έναντι των αποφάσεων αυτών. Περαιτέρω, η Fraktion DIE LINKE im Deutschen Bundestag υπέβαλε, στο πλαίσιο διαδικασίας επιλύσεως διαφοράς μεταξύ συνταγματικών οργάνων, αίτηση ζητώντας να αναγνωριστούν ορισμένες υποχρεώσεις της Deutscher Bundestag όσον αφορά τις εν λόγω αποφάσεις.
- 6 Προς στήριξη των προσφυγών αυτών, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης ισχυρίζονται, αφενός, ότι οι αποφάσεις σχετικά με τις OMT συνιστούν, ως σύνολο, πράξη *ultra vires*, καθόσον δεν εμπίπτουν στην αποστολή που έχει ανατεθεί στην ΕΚΤ και παραβαίνουν το άρθρο 123 ΣΛΕΕ, και, αφετέρου, ότι οι αποφάσεις αυτές παραβιάζουν τη δημοκρατική αρχή που καθιερώνεται στον γερμανικό Θεμελιώδη νόμο (*Grundgesetz*) και θίγουν, ως εκ τούτου, τη γερμανική συνταγματική ταυτότητα.
- 7 Το Bundesverfassungsgericht (Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο) σημειώνει ότι, αν οι αποφάσεις σχετικά με τις OMT υπερβαίνουν την αποστολή της ΕΚΤ ή παραβαίνουν το άρθρο 123 ΣΛΕΕ, θα πρέπει να κάνει δεκτές τις εν λόγω προσφυγές.
- 8 Τονίζει μεταξύ άλλων, συναφώς, αναφερόμενο στην αρχή της δοτής αρμοδιότητας, που διαλαμβάνεται στο άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 2, ΣΕΕ, ότι η αποστολή που ανατίθεται στο ΕΣΚΤ πρέπει, προκειμένου να ικανοποιεί τις δημοκρατικές απαιτήσεις, να είναι αυστηρώς περιορισμένη και ότι η τήρηση των ορίων αυτών πρέπει να υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η ανεξαρτησία της ΕΚΤ δεν αποκλείει έναν τέτοιο έλεγχο, εφόσον η ανεξαρτησία αυτή αφορά αποκλειστικά τις εξουσίες που οι Συνθήκες απονέμουν στην ΕΚΤ και όχι τον καθορισμό του εύρους και του περιεχομένου της αποστολής της.
- 9 Το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί, επιπλέον, ότι το γεγονός ότι οι αποφάσεις αυτές αποτελούν απλώς την αναγγελία της εκδόσεως μελλοντικών πράξεων, αν όντως αληθεύει, δεν καθιστά απαράδεκτες τις

προσφυγές των προσφευγόντων της κύριας δίκης, στον βαθμό που ενδεχομένως είναι αναγκαία προληπτική ένδικη προστασία, κατ' εφαρμογήν των εθνικών δικονομικών κανόνων, προς αποτροπή ανεπανόρθωτων συνεπειών.

10 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Bundesverfassungsgericht αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) α) Αντιβαίνει η απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, περί των τεχνικών χαρακτηριστικών των οριστικών νομισματικών συναλλαγών στις δευτερογενείς αγορές [Technical features of Outright Monetary Transactions], προς τα άρθρα 119 ΣΛΕΕ και 127, παράγραφοι 1 και 2, της Συνθήκης ΣΛΕΕ, καθώς και προς τα άρθρα 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, εκ του λόγου ότι βαίνει πέραν της ρυθμιζόμενης στις ανωτέρω διατάξεις αποστολής της ΕΚΤ σχετικά με τη νομισματική πολιτική και ότι σφετερίζεται την αρμοδιότητα των κρατών μελών;

Υπάρχει υπέρβαση της αποστολής της ΕΚΤ μεταξύ άλλων λόγω του ότι η απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της 6ης Σεπτεμβρίου 2012:

- i) συναρτάται με προγράμματα παροχής βοήθειας του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ για την άσκηση οικονομικής πολιτικής (αιρεσιμότητα);
- ii) προβλέπει την αγορά κρατικών ομολόγων μόνον συγκεκριμένων κρατών μελών (επιλεκτικότητα);
- iii) προβλέπει την αγορά κρατικών ομολόγων των χωρών που εφαρμόζουν πρόγραμμα επιπροσθέτως των προγραμμάτων παροχής βοήθειας του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ (παραλληλία);
- iv) θα μπορούσε να παρακάμψει τους περιορισμούς και τους όρους των προγραμμάτων παροχής βοήθειας του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ (καταστρατήγηση);

β) Αντιβαίνει η απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, περί των τεχνικών χαρακτηριστικών των οριστικών νομισματικών συναλλαγών, προς την κατοχυρούμενη στο άρθρο 123 ΣΛΕΕ απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδοτήσεως;

Αντιβαίνει προς το άρθρο 123 ΣΛΕΕ μεταξύ άλλων το γεγονός ότι η απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ της 6ης Σεπτεμβρίου 2012

- i) δεν προβλέπει κανένα ποσοτικό περιορισμό στην αγορά κρατικών ομολόγων (ποσότητα);
- ii) δεν προβλέπει την παρέλευση χρονικού διαστήματος μεταξύ της εκδόσεως κρατικών ομολόγων στην πρωτογενή αγορά και της αγοράς τους από το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) στη δευτερογενή αγορά (διαμόρφωση των τιμών στην αγορά);
- iii) επιτρέπει τη διακράτηση του συνόλου των αγορασθέντων κρατικών ομολόγων μέχρι της λήξεώς τους (παρέμβαση στη λειτουργία της αγοράς);
- iv) δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες απαιτήσεις ως προς τη φερεγγυότητα των κρατικών ομολόγων που πρόκειται να αγοραστούν (κίνδυνος αθετήσεως);
- v) προβλέπει την ίδια μεταχείριση του ΕΣΚΤ με αυτή των ιδιωτών και λοιπών κατόχων κρατικών ομολόγων (περικοπή χρέους);

2. Επικουρικώς, για την περίπτωση που το Δικαστήριο αποφανθεί ότι η απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της ΕΚΤ της 6ης Σεπτεμβρίου 2012, περί των τεχνικών χαρακτηριστικών των οριστικών νομισματικών συναλλαγών, ως πράξη οργάνου της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί

να αποτελέσει αντικείμενο αιτήσεως για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως βάσει του άρθρου 267, πρώτο εδάφιο, στοιχείο β', ΣΛΕΕ:

- α) πρέπει τα άρθρα 119 και 127 ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι επιτρέπουν στο σύστημα Κεντρικών Τραπεζών των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ (Ευρωσύστημα), διαζευκτικά ή σωρευτικά,
- i) να εξαρτά την αγορά κρατικών ομολόγων από την ύπαρξη και την τήρηση προγραμμάτων παροχής βοήθειας του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ για την άσκηση οικονομικής πολιτικής (αιρεσιμότητα);
  - ii) να αγοράζει κρατικά ομόλογα συγκεκριμένων μόνον κρατών μελών (επιλεκτικότητα);
  - iii) να αγοράζει κρατικά ομόλογα των χωρών που εφαρμόζουν πρόγραμμα επιπροσθέτως των προγραμμάτων παροχής βοήθειας του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ (παραλληλία);
  - iv) να παρακάμπτει τους περιορισμούς και τους όρους των προγραμμάτων παροχής βοήθειας του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ (καταστρατήγηση);
- β) Πρέπει το άρθρο ΣΛΕΕ να ερμηνευθεί, με γνώμονα την απαγόρευση της νομισματικής χρηματοδοτήσεως, υπό την έννοια ότι επιτρέπει στο Ευρωσύστημα, διαζευκτικά ή σωρευτικά,
- i) να αγοράζει κρατικά ομόλογα άνευ ποσοτικού περιορισμού (ποσότητα);
  - ii) να αγοράζει στην πρωτογενή αγορά κρατικά ομόλογα χωρίς να αναμένει την παρέλευση ενός ελάχιστου χρονικού διαστήματος από της εκδόσεώς τους (διαμόρφωση των τιμών στην αγορά);
  - iii) να διακρατεί το σύνολο των αγορασθέντων κρατικών ομολόγων μέχρι της λήξεώς τους (παρέμβαση στη λειτουργία της αγοράς);
  - iv) να αγοράζει κρατικά ομόλογα χωρίς κάποιες ελάχιστες απαιτήσεις ως προς τη φερεγγυότητα (κίνδυνος αθετήσεως);
  - v) να αποδέχεται την ίδια μεταχείριση του ΕΣΚΤ με αυτή των ιδιωτών και λοιπών κατόχων κρατικών ομολόγων (περικοπή χρέους);
  - vi) να επηρεάζει τη διαμόρφωση των τιμών μέσω της αναγγελίας της προθέσεως αγοράς ή με άλλο τρόπο που να συμπίπτει χρονικά με την έκδοση κρατικών ομολόγων από κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ (παρότρυνση για πρώτη αγορά);»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

11 Η Ιταλική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δεν μπορεί να εξετασθεί από το Δικαστήριο, στον βαθμό που το αιτούν δικαστήριο δεν αναγνωρίζει οριστική και δεσμευτική ερμηνευτική αξία στην απάντηση που θα δώσει το Δικαστήριο στην αίτηση αυτή. Η κυβέρνηση αυτή φρονεί, συγκεκριμένα, ότι το δικαστήριο αυτό εκτιμά ότι έχει την τελική ευθύνη για να αποφανθεί επί του κύρους των επίμαχων αποφάσεων βάσει των προϋποθέσεων και των ορίων που θέτει ο γερμανικός Θεμελιώδης νόμος.

12 Συναφώς, πρέπει βεβαίως να επισημανθεί ότι το Δικαστήριο έκρινε με την απόφαση Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85) ότι είναι αναρμόδιο να αποφανθεί όταν το αιτούν δικαστήριο δεν δεσμεύεται από την ερμηνεία του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να

δίδει, επί αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, απαντήσεις αμιγώς συμβουλευτικού χαρακτήρα (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Kleinwort Benson, C-346/93, EU:C:1995:85, σκέψεις 23 και 24).

- 13 Η ερμηνεία, όμως, του δικαίου της Ένωσης δεν ήταν αναγκαία στην υπόθεση αυτή, διότι το Δικαστήριο καλούνταν να ερμηνεύσει πράξη περιλαμβανόμενη στο δίκαιο της Ένωσης προκειμένου να μπορέσει το αιτούν δικαστήριο να αποφανθεί επί της εφαρμογής του εθνικού δικαίου, σε μια κατάσταση στην οποία το εθνικό δίκαιο δεν παρέπεμπε ευθέως και ανεπιφυλάκτως στο δίκαιο της Ένωσης, αλλά απλώς χρησιμοποιούσε ως πρότυπο πράξη περιλαμβανόμενη στο δίκαιο της Ένωσης και επαναλάμβανε εν μέρει μόνον το περιεχόμενό της (βλ., κατά την έννοια αυτή, αποφάσεις Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio, C-217/05, EU:C:2006:784, σκέψη 21, και Les Vergers du Vieux Tauves, C-48/07, EU:C:2008:758, σκέψη 24).
- 14 Επιβάλλεται σχετικώς η διαπίστωση ότι οι περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως είναι πολύ διαφορετικές από αυτές της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Kleinwort Benson (C-346/93, EU:C:1995:85), στον βαθμό που η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά εν προκειμένω ευθέως την ερμηνεία και την εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, πράγμα που συνεπάγεται ότι η παρούσα απόφαση έχει συγκεκριμένες συνέπειες για την επίλυση της διαφοράς της κύριας δίκης.
- 15 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 267 ΣΛΕΕ θεσπίζει διαδικασία άμεσης συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις SAT Fluggesellschaft, C-364/92, EU:C:1994:7, σκέψη 9, καθώς και ATB κ.λπ., C-402/98, EU:C:2000:366, σκέψη 29). Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, η οποία στηρίζεται στη σαφή διάκριση των λειτουργιών μεταξύ των εθνικών δικαστηρίων και του Δικαστηρίου, κάθε εκτίμηση των επίμαχων πραγματικών περιστατικών εμπίπτει στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου, στο οποίο εναπόκειται να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο (βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις WWF κ.λπ., C-435/97, EU:C:1999:418, σκέψη 31, καθώς και Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, σκέψη 43), ενώ το Δικαστήριο είναι αρμόδιο αποκλειστικώς να αποφαινεται επί της ερμηνείας ή του κύρους των νομοθετημάτων της Ένωσης, με βάση τα πραγματικά περιστατικά που του εκθέτει ο εθνικός δικαστής (απόφαση Eckelkamp κ.λπ., C-11/07, EU:C:2008:489, σκέψη 52).
- 16 Πρέπει επίσης να υπομνησθεί ότι από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η προδικαστική απόφαση του Δικαστηρίου δεσμεύει, όσον αφορά την ερμηνεία ή το κύρος των επίμαχων πράξεων των θεσμικών οργάνων της Ένωσης, το εθνικό δικαστήριο κατά την επίλυση της διαφοράς στην κύρια δίκη (βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις Fazenda Pública, C-446/98, EU:C:2000:691, σκέψη 49, και Elchinov, C-173/09, EU:C:2010:581, σκέψη 29).
- 17 Επομένως, πρέπει να δοθεί απάντηση στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο.

Επί του παραδεκτού

- 18 Η Ιρλανδία, η Ελληνική, η Ισπανική, η Γαλλική, η Ιταλική, η Ολλανδική, η Πορτογαλική και η Φινλανδική Κυβέρνηση, καθώς και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η ΕΚΤ, αμφισβητούν, για διάφορους λόγους, το παραδεκτό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως ή ορισμένων από τα προδικαστικά ερωτήματα που αυτή περιλαμβάνει.
- 19 Η Ιταλική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η διαφορά της κύριας δίκης είναι πλασματική και τεχνητή. Συγκεκριμένα, οι προσφυγές της κύριας δίκης στερούνται αντικειμένου ελλείψει αποδεδειγμένης ανάγκης προληπτικής προστασίας ή εκ ζημίας για τους προσφεύγοντες της κύριας δίκης, αλλά και διότι η υποτιθέμενη αδράνεια της Deutscher Bundestag, αυτή καθαυτή, δεν είναι δεκτική χαρακτηρισμού. Οι προσφυγές αυτές θα έπρεπε, εν πάση περιπτώσει, να κριθούν απαράδεκτες από το αιτούν δικαστήριο καθόσον αφορούν μη νομικές πράξεις της Ένωσης. Περαιτέρω, στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν εγείρεται πράγματι ζήτημα πρόδηλης υπερβάσεως εξουσίας συνδεόμενης με τη γερμανική συνταγματική ταυτότητα.
- 20 Η Ιταλική Κυβέρνηση εκτιμά, επιπλέον, ότι τα ερωτήματα είναι αφηρημένα και υποθετικά, καθόσον στηρίζονται σε μια σειρά υποθέσεων, μεταξύ άλλων όσον αφορά τη σύνδεση μεταξύ των αγορών

κρατικών ομολόγων και την τήρηση προγραμμάτων οικονομικής βοήθειας, την απουσία ποσοτικού περιορισμού του όγκου των αγορών αυτών ή την έλλειψη συνεκτιμήσεως των κινδύνων ζημιών για την ΕΚΤ.

- 21 Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει επίσης ότι τα υποβληθέντα ερωτήματα είναι υποθετικά, στηριζόμενη στο γεγονός ότι η ΕΚΤ δεν έλαβε το παραμικρό μέτρο που να επηρεάζει ευθέως τα δικαιώματα που παρέχει το δίκαιο της Ένωσης στους προσφεύγοντες της κύριας δίκης. Η Φινλανδική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι το δεύτερο ερώτημα είναι απαράδεκτο, καθόσον αφορά μια υποθετική δραστηριότητα της ΕΚΤ και των εθνικών κεντρικών τραπεζών της ζώνης του ευρώ.
- 22 Εν συνεχεία, χωρίς να προβάλει ρητώς ένσταση απαραδέκτου, η Ισπανική Κυβέρνηση ισχυρίζεται ότι η εθνική διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκε η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι αντίθετη προς το σύστημα ελέγχου του κύρους των πράξεων της Ένωσης που θεσπίστηκε από τα άρθρα 263 ΣΛΕΕ και 267 ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι παρέχει δικαίωμα ασκήσεως ευθείας προσφυγής κατά του κύρους μιας πράξεως της Ένωσης χωρίς τήρηση των προϋποθέσεων παραδεκτού που προβλέπει το άρθρο 263 ΣΛΕΕ για τις προσφυγές ακυρώσεως.
- 23 Τέλος, η Ιρλανδία, η Ελληνική, η Ισπανική, η Γαλλική, η Ιταλική, η Ολλανδική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, καθώς και το Κοινοβούλιο, η Επιτροπή και η ΕΚΤ, εκτιμούν ότι το πρώτο ερώτημα είναι απαράδεκτο, διότι ερώτημα περί εκτιμήσεως του κύρους δεν μπορεί παραδεκτώς να αφορά πράξη η οποία είναι προπαρασκευαστική ή στερείται εννόμων αποτελεσμάτων όπως είναι οι αποφάσεις σχετικά με τις ΟΜΤ.
- 24 Πρώτον, όσον αφορά τα επιχειρήματα ότι η διαφορά της κύριας δίκης είναι πλασματική και τεχνητή και τα προδικαστικά ερωτήματα υποθετικά, πρέπει να υπομνησθεί ότι, όπως προκύπτει από τη σκέψη 15 της παρούσας αποφάσεως, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των υποβαλλομένων στο Δικαστήριο ερωτημάτων. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία ή το κύρος κανόνα του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, σκέψη 28 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 25 Ως εκ τούτου, υπέρ των ερωτημάτων που αφορούν το δίκαιο της Ένωσης συντρέχει τεκμήριο λυσιτέλειας. Η άρνηση του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος υποβληθέντος από εθνικό δικαστήριο είναι δυνατή μόνον αν προκύπτει προδήλως ότι η αιτούμενη ερμηνεία κανόνα του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, όταν το ζήτημα είναι υποθετικής φύσεως ή επίσης όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα υποβληθέντα ερωτήματα (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, σκέψη 29 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 26 Εν προκειμένω, τα επιχειρήματα που προέβαλε η Ιταλική Κυβέρνηση για να αποδείξει τον πλασματικό και τεχνητό χαρακτήρα της διαφοράς της κύριας δίκης και τον υποθετικό χαρακτήρα των υποβληθέντων ερωτημάτων στηρίζονται σε αμφισβήτηση του παραδεκτού των επίμαχων προσφυγών της κύριας δίκης και της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών στην οποία προέβη το αιτούν δικαστήριο για να εφαρμόσει τα κριτήρια που καθορίζει το εθνικό δίκαιο. Το Δικαστήριο όμως δε είναι αρμόδιο ούτε να θέσει εν αμφιβόλω την εκτίμηση αυτή, η οποία εμπίπτει, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, στην αρμοδιότητα του εθνικού δικαστηρίου (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, σκέψη 43), ούτε να εξακριβώσει αν η απόφαση περί παραπομπής ελήφθη σύμφωνα με τους οργανωτικούς και δικονομικούς κανόνες του εθνικού δικαίου (απόφαση Schnorbus, C-79/99, EU:C:2000:676, σκέψη 22 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Τα επιχειρήματα αυτά δεν αρκούν, κατά συνέπεια, να ανατρέψουν το τεκμήριο λυσιτέλειας που αναφέρθηκε στην προηγούμενη σκέψη.
- 27 Όσον αφορά το γεγονός, που προέβαλαν η Ελληνική και η Φινλανδική Κυβέρνηση, ότι το πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου δεν τέθηκε σε εφαρμογή και

ότι δεν θα μπορέσει να εφαρμοσθεί παρά μόνο μετά την έκδοση νέων νομικών πράξεων, πρέπει να επισημανθεί ότι το γεγονός αυτό δεν καθιστά, όπως επισημαίνει και το αιτούν δικαστήριο, τις επίμαχες προσφυγές της κύριας δίκης άνευ αντικειμένου, διότι το γερμανικό δίκαιο επιτρέπει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, την παροχή προληπτικής ένδικης προστασίας σε μια τέτοια κατάσταση.

- 28 Καίτοι είναι αληθές ότι οι προσφυγές της κύριας δίκης, που αποσκοπούν στην πρόληψη της προσβολής απειλούμενων δικαιωμάτων, πρέπει οπωσδήποτε να στηρίζονται σε προβλέψεις εκ φύσεως αβέβαιες, γεγονός παραμένει, κατά το αιτούν δικαστήριο, ότι το γερμανικό δίκαιο επιτρέπει τις εν λόγω προσφυγές. Στον βαθμό που, στο πλαίσιο διαδικασίας του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, η ερμηνεία του εθνικού δικαίου εμπίπτει αποκλειστικά στην αρμοδιότητα του δικαστηρίου αυτού (απόφαση *Křížan* κ.λπ., C-416/10, EU:C:2013:8, σκέψη 58), το γεγονός ότι οι αποφάσεις σχετικά με τις ΟΜΤ δεν έχουν ακόμη τεθεί σε εφαρμογή και ότι δεν μπορούν να εφαρμοσθούν παρά μόνον μετά την έκδοση νέων νομικών πράξεων δεν μπορεί συνεπώς να οδηγήσει στη μη αναγνώριση του ότι η αίτηση προδικαστικής απόφασης αντιστοιχεί σε μια αντικειμενική ανάγκη για την επίλυση των διαφορών των οποίων έχει επιληφθεί το εν λόγω δικαστήριο (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση *Bosman*, C-415/93, EU:C:1995:463, σκέψη 65).
- 29 Δεύτερον, όσον αφορά την προβαλλόμενη ασυμβατότητα μεταξύ της εθνικής διαδικασίας της κύριας δίκης και του συστήματος που θεσπίστηκε με τα άρθρα 263 ΣΛΕΕ και 267 ΣΛΕΕ, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως αποφανθεί επί του παραδεκτού αιτήσεων προδικαστικής απόφασης αφορωσών το κύρος πράξεων του παραγώγου δικαίου που υποβάλλονται στο πλαίσιο της προσφυγής περί ελέγχου της νομιμότητας («judicial review») την οποία προβλέπει το δίκαιο του Ηνωμένου Βασιλείου. Το Δικαστήριο, στηριζόμενο στο γεγονός ότι, δυνάμει του εθνικού δικαίου, οι ενδιαφερόμενοι μπορούσαν να ασκήσουν προσφυγή περί ελέγχου της νομιμότητας της προθέσεως ή της υποχρέωσης της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου να συμμορφωθεί προς πράξη της Ένωσης, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η δυνατότητα των ιδιωτών να επικαλούνται ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων την ακυρότητα πράξεως της Ένωσης γενικής ισχύος δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση η εν λόγω πράξη να έχει ήδη αποτελέσει αντικείμενο μέτρων εφαρμογής βάσει του εθνικού δικαίου. Αρκεί συναφώς να εκκρεμεί ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου πραγματική διαφορά, στο πλαίσιο της οποίας να ανακύπτει παρεμπιπτόντως το ζήτημα του κύρους της εν λόγω πράξεως [βλ., κατά την έννοια αυτή, αποφάσεις *British American Tobacco (Investments)* και *Imperial Tobacco*, C-491/01, EU:C:2002:741, σκέψεις 36 και 40, καθώς και *Intertanko* κ.λπ., C-308/06, EU:C:2008:312, σκέψεις 33 και 34]. Από την απόφαση περί παραπομπής όμως προκύπτει ότι τούτο ισχύει εν προκειμένω.
- 30 Όσον αφορά, τρίτον, τα επιχειρήματα που εκτέθηκαν στη σκέψη 23 της παρούσας απόφασης και τα οποία αφορούν ειδικώς το πρώτο ερώτημα, πρέπει να τονιστεί ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο απευθύνεται στο Δικαστήριο προκειμένου αυτό να καθορίσει αν τα άρθρα 119 ΣΛΕΕ, 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 127, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν στο ΕΣΚΤ να υιοθετεί πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου.
- 31 Κατόπιν των προεκτεθέντων, η αίτηση προδικαστικής απόφασης πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

Επί της ουσίας

- 32 Με τα ερωτήματά του, που πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν τα άρθρα 119 ΣΛΕΕ, 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 127, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν στο ΕΣΚΤ να υιοθετεί πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου.

Επί των άρθρων 119 ΣΛΕΕ και 127, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ, καθώς και επί των άρθρων 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ

- 33 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς το αν πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου δύναται να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνεται στις αρμοδιότητες του ΕΣΚΤ, όπως αυτές καθορίζονται από το πρωτογενές δίκαιο.

– Επί των αρμοδιοτήτων του ΕΣΚΤ

- 34 Πρέπει να τονιστεί, εκ προοιμίου, ότι, κατά το άρθρο 119, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η δράση των κρατών μελών και της Ένωσης περιλαμβάνει ένα ενιαίο νόμισμα, το ευρώ, και τη χάραξη και την άσκηση ενιαίας νομισματικής και συναλλαγματικής πολιτικής (απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 48).
- 35 Όσον αφορά ειδικότερα τη νομισματική πολιτική, από το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η Ένωση έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα αυτό για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 50).
- 36 Κατά το άρθρο 282, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών με νόμισμα το ευρώ, που συγκροτούν το Ευρωσύστημα, ασκούν τη νομισματική πολιτική της Ένωσης (απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 49). Κατά το άρθρο 282, παράγραφος 4, ΣΛΕΕ, η ΕΚΤ θεσπίζει τα μέτρα που είναι αναγκαία για την εκτέλεση των καθηκόντων της σύμφωνα με τα άρθρα 127 ΣΛΕΕ έως 133 ΣΛΕΕ και 138 ΣΛΕΕ, καθώς και σύμφωνα με τους όρους που καθορίζονται στο καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ.
- 37 Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΣΚΤ είναι αρμόδιο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 127, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, να ορίζει και να θέτει σε εφαρμογή την πολιτική αυτή.
- 38 Ακριβέστερα, από το άρθρο 129, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 12, παράγραφος 1, του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, προκύπτει ότι το Διοικητικό Συμβούλιο ορίζει τη νομισματική πολιτική της Ένωσης και ότι η Εκτελεστική Επιτροπή της ΕΚΤ θέτει σε εφαρμογή την πολιτική αυτή, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και τις αποφάσεις που θεσπίζονται από το Διοικητικό Συμβούλιο.
- 39 Επιπλέον, από το άρθρο 12, παράγραφος 1, τρίτο εδάφιο, του Πρωτοκόλλου αυτού απορρέει ότι, εφόσον κρίνεται δυνατόν και εύλογο, η ΕΚΤ προσφεύγει στις εθνικές κεντρικές τράπεζες για την εκτέλεση των πράξεων που υπάγονται στα καθήκοντα του ΕΣΚΤ, οι δε τράπεζες αυτές οφείλουν, δυνάμει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του εν λόγω Πρωτοκόλλου να ενεργούν σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές και οδηγίες της ΕΚΤ.
- 40 Περαιτέρω, όπως προκύπτει από το άρθρο 130 ΣΛΕΕ, το ΕΣΚΤ εκπληρώνει την αποστολή του για τη χάραξη και την εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής της Ένωσης κατά τρόπο ανεξάρτητο. Όπως προκύπτει από το γράμμα του, το άρθρο αυτό αποσκοπεί στην προστασία του ΕΣΚΤ και των οργάνων του λήψεως αποφάσεων από τις εξωτερικές επιρροές που θα μπορούσαν να ασκηθούν σε σχέση με την εκτέλεση των καθηκόντων τα οποία η Συνθήκη ΛΕΕ και το Πρωτόκολλο περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ αναθέτουν στο ΕΣΚΤ. Συνεπώς, το εν λόγω άρθρο σκοπεί στην ουσία να προστατεύσει το ΕΣΚΤ από κάθε πολιτική πίεση προκειμένου να του δώσει τη δυνατότητα να επιδιώξει αποτελεσματικά τους σκοπούς που του έχουν ταχθεί, χάρη στην ανεξάρτητη άσκηση των ειδικών εξουσιών που έχει προς τούτο, δυνάμει του πρωτογενούς δικαίου (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Επιτροπή κατά ΕΚΤ, C-11/00, EU:C:2003:395, σκέψη 134).
- 41 Σύμφωνα με την απορρέουσα από το άρθρο 5, παράγραφος 2, ΣΕΕ, αρχή της δοτής αρμοδιότητας, το ΕΣΚΤ πρέπει να δρα μέσα στα όρια των εξουσιών που του ανατίθενται από το πρωτογενές δίκαιο και επομένως δεν μπορεί εγκύρως να υιοθετεί και να εφαρμόζει πρόγραμμα εκφεύγον του τομέα που καθορίζει για τη νομισματική πολιτική το πρωτογενές δίκαιο. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η τήρηση της αρχής αυτής, οι πράξεις του ΕΣΚΤ υπόκεινται, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπουν οι Συνθήκες, στον δικαιοδοτικό έλεγχο του Δικαστηρίου (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Επιτροπή κατά ΕΚΤ, C-11/00, EU:C:2003:395, σκέψη 135).
- 42 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι η Συνθήκη ΛΕΕ δεν περιέχει κανέναν ορισμό της νομισματικής πολιτικής, αλλά ορίζει τόσο τους σκοπούς της νομισματικής πολιτικής όσο και τα μέσα που διαθέτει το ΕΣΚΤ για να θέσει σε εφαρμογή την πολιτική αυτή (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 53).
- 43 Συνεπώς, κατά τα άρθρα 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 282, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, πρωταρχικός σκοπός της νομισματικής πολιτικής της Ένωσης είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

Περαιτέρω, οι ίδιες διατάξεις προβλέπουν ότι, με την επιφύλαξη του σκοπού αυτού, το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ένωση, προκειμένου να συμβάλει στην επίτευξη των σκοπών αυτής, που ορίζονται στο άρθρο 3 ΣΕΕ (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 54).

44 Συνεπώς, χαρακτηριστικό του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ είναι ο σαφής καθορισμός της αποστολής τους, που αποσκοπεί κυρίως στην επίτευξη του σκοπού που συνίσταται στην εξασφάλιση της σταθερότητας των τιμών. Η ιδιαιτερότητα της αποστολής αυτής ενισχύεται περαιτέρω από τις διαδικασίες τροποποίησης ορισμένων τμημάτων των καταστατικών του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ.

45 Όσον αφορά τα μέσα που παρέχονται στο ΕΣΚΤ από το πρωτογενές δίκαιο προκειμένου να υλοποιήσει τους σκοπούς αυτούς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το κεφάλαιο IV του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, το οποίο ορίζει τις νομισματικές λειτουργίες και εργασίες του ΕΣΚΤ, απαριθμεί τα μέσα τα οποία το ΕΣΚΤ μπορεί να χρησιμοποιήσει στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής.

– Επί της οριοθέτησης της νομισματικής πολιτικής

46 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, προκειμένου να καθοριστεί αν ένα μέτρο εμπίπτει στη νομισματική πολιτική, πρέπει να εξετάζονται κυρίως οι επιδιωκόμενοι με αυτό σκοποί. Σημασία έχουν επίσης τα μέσα που προβλέπονται για την επίτευξη των σκοπών αυτών (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψεις 53 και 55).

47 Πρώτον, όσον αφορά τους σκοπούς ενός προγράμματος όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, από το ανακοινωθέν Τύπου προκύπτει ότι το εν λόγω πρόγραμμα αποσκοπεί στη διασφάλιση της ορθής μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής και του ενιαίου χαρακτήρα της εν λόγω πολιτικής.

48 Αφενός, όμως, ο σκοπός της διασφάλισης του ενιαίου χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής συντελεί στην επίτευξη των σκοπών της πολιτικής αυτής, στον βαθμό που αυτή πρέπει, κατά το άρθρο 119, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, να είναι «ενιαία».

49 Αφετέρου, ο σκοπός της διασφάλισης της ορθής μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής εξυπηρετεί, επίσης, τη διατήρηση του ενιαίου χαρακτήρα της εν λόγω πολιτικής και συμβάλλει στην υλοποίηση της κύριας επιδιώξεως που είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.

50 Συγκεκριμένα, η ικανότητα του ΕΣΚΤ να επηρεάζει την εξέλιξη των τιμών μέσω των αποφάσεων του νομισματικής πολιτικής εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τη μετάδοση των εκ μέρους του παρωθήσεων της νομισματικής αγοράς στους διάφορους τομείς της οικονομίας. Κατά συνέπεια, μια μη αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής θα καθιστούσε ανενεργούς τις αποφάσεις του ΕΣΚΤ σε ένα τμήμα της ζώνης του ευρώ και, συνεπώς, θα έθιγε τον ενιαίο χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής. Περαιτέρω, εφόσον μια μη αποτελεσματική λειτουργία του μηχανισμού μεταδόσεως επηρεάζει την αποτελεσματικότητα των μέτρων που λαμβάνει το ΕΣΚΤ, τούτο επηρεάζει οπωσδήποτε την ικανότητα του ΕΣΚΤ να διασφαλίζει τη σταθερότητα των τιμών. Κατά συνέπεια, μέτρα αποσκοπούντα στη διαφύλαξη της αποτελεσματικότητας του μηχανισμού μεταδόσεως μπορούν να σχετίζονται με τον κύριο σκοπό που καθορίζεται στο άρθρο 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

51 Το γεγονός ότι ένα πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου δύναται ενδεχομένως να συντελεί επίσης στη σταθερότητα της ζώνης του ευρώ, που εμπίπτει στην οικονομική πολιτική (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 56), δεν ανατρέπει την ανάλυση αυτή.

52 Συγκεκριμένα, μέτρο νομισματικής πολιτικής δεν μπορεί να εξομοιωθεί με μέτρο οικονομικής πολιτικής απλώς και μόνον επειδή ενδέχεται να έχει έμμεσες συνέπειες για τη σταθερότητα της ζώνης του ευρώ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 56).

53 Δεύτερον, όσον αφορά τα μέσα που δύνανται να χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη των σκοπών που θέτει ένα πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου, δεν αμφισβητείται ότι η

εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος συνεπάγεται οριστικές νομισματικές συναλλαγές στις δευτερογενείς αγορές του δημοσίου χρέους.

- 54 Από το άρθρο 18, παράγραφος 1, του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, που περιέχεται στο κεφάλαιο IV αυτού, προκύπτει όμως σαφώς ότι, για την επίτευξη των σκοπών του ΕΣΚΤ και την εκτέλεση των καθηκόντων του, όπως αυτά προκύπτουν από το πρωτογενές δίκαιο, η ΕΚΤ και οι εθνικές κεντρικές τράπεζες μπορούν, καταρχήν, να συναλλάσσονται στις χρηματαγορές, αγοράζοντας και πωλώντας με οριστικές πράξεις διαπραγματεύσιμους τίτλους, εκφρασμένους σε ευρώ. Εξ αυτού συνάγεται ότι οι πράξεις στις οποίες αναφέρεται το Διοικητικό Συμβούλιο στο ανακοινωθέν Τύπου χρησιμοποιούν ένα από τα μέσα της νομισματικής πολιτικής που προβλέπει το πρωτογενές δίκαιο.
- 55 Όσον αφορά τον επιλεκτικό χαρακτήρα του προγράμματος που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το πρόγραμμα αυτό έχει ως σκοπό να διορθώσει τις διαταραχές του μηχανισμού μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής που προκλήθηκαν από την ειδική κατάσταση των κρατικών ομολόγων που εξέδωσαν ορισμένα κράτη μέλη. Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός και μόνον ότι το εν λόγω πρόγραμμα περιορίζεται ειδικώς στα κρατικά αυτά ομόλογα δεν μπορεί να συνεπάγεται, αυτό καθαυτό, ότι τα μέσα που χρησιμοποιεί το ΕΣΚΤ δεν εμπίπτουν στη νομισματική πολιτική. Περαιτέρω, καμία διάταξη της Συνθήκης ΛΕΕ δεν επιβάλλει στο ΕΣΚΤ να παρεμβαίνει στις χρηματαγορές με γενικής ισχύος μέτρα εφαρμοζόμενα αναγκαστικά στο σύνολο των κρατών της ζώνης του ευρώ.
- 56 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι, λαμβανομένων υπόψη των σκοπών ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου και των μέσων που προβλέπονται για την επίτευξη των σκοπών αυτών, ένα τέτοιο πρόγραμμα εμπίπτει στον τομέα της νομισματικής πολιτικής.
- 57 Το γεγονός ότι η εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος εξαρτάται από την πλήρη τήρηση των προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ δεν δύναται να τροποποιήσει το συμπέρασμα αυτό.
- 58 Βεβαίως, δεν αποκλείεται πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων που παρουσιάζει τέτοια χαρακτηριστικά να μπορεί να ενισχύσει, παρεμπιπτόντως, τα κίνητρα για την τήρηση των προγραμμάτων αυτών προσαρμογής και να ευνοήσει κατ' αυτόν τον τρόπο, σε ορισμένο βαθμό, την επίτευξη των σκοπών οικονομικής πολιτικής που αυτά επιδιώκουν.
- 59 Ωστόσο, τέτοιες έμμεσες συνέπειες δεν μπορούν να συνεπάγονται ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα πρέπει να εξομοιώνεται με μέτρο οικονομικής πολιτικής, στον βαθμό που από τα άρθρα 119, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 282, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι, με την επιφύλαξη του σκοπού της σταθερότητας των τιμών, το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ένωση.
- 60 Πρέπει να προστεθεί ότι, εξαρτώντας, με απόλυτη ανεξαρτησία, την εφαρμογή του προγράμματος που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου από την πλήρη τήρηση των προγραμμάτων μακροοικονομικής προσαρμογής του ΕΤΧΣ ή του ΕΜΣ, το ΕΣΚΤ διασφαλίζει ότι η νομισματική πολιτική του δεν θα παράσχει στα κράτη μέλη των οποίων κρατικά ομόλογα αγοράζει δυνατότητες χρηματοδοτήσεως που θα τους επέτρεπαν να αποστούν των προγραμμάτων προσαρμογής τα οποία αυτά έχουν αποδεχθεί. Αποτρέπει έτσι το ενδεχόμενο τα μέτρα νομισματικής πολιτικής που έχει λάβει να πλήττουν την αποτελεσματικότητα της εφαρμοζόμενης από τα κράτη μέλη οικονομικής πολιτικής.
- 61 Επιπλέον, στον βαθμό που το ΕΣΚΤ οφείλει, δυνάμει του άρθρου 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 119, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ, να τηρεί την κατευθυντήρια αρχή κατά την οποία τα δημόσια οικονομικά πρέπει να είναι υγιή, οι όροι που προβλέπονται σε ένα πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου και χάρη στους οποίους αποφεύγεται το ενδεχόμενο το πρόγραμμα αυτό να συμβάλει στην παρακίνηση των κρατών μελών να επιδεινώσουν τη δημοσιονομική τους κατάσταση δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι συνεπάγονται ότι το εν λόγω πρόγραμμα εκφεύγει του πλαισίου που έχει καθορίσει το πρωτογενές δίκαιο για τη νομισματική πολιτική.
- 62 Πρέπει να προστεθεί ότι η πλήρης τήρηση από το οικείο κράτος μέλος των υποχρεώσεων που απορρέουν από ένα πρόγραμμα προσαρμογής το οποίο έχει αποδεχθεί δεν συνιστά, εν πάση

περιπτώσει, επαρκή προϋπόθεση για την ύπαρξη παρεμβάσεως του ΕΣΚΤ, στο πλαίσιο προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου, καθόσον η παρέμβαση αυτή εξακολουθεί, μεταξύ άλλων, να εξαρτάται απολύτως από τους τυχόν κλυδωνισμούς του μηχανισμού μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής ή προσβολής του ενιαίου χαρακτήρα της πολιτικής αυτής.

- 63 Υπό τις συνθήκες αυτές, το γεγονός ότι η αγορά κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές υπό την προϋπόθεση της τήρησης προγράμματος μακροοικονομικής προσαρμογής θεωρήθηκε ότι εμπίπτει στην οικονομική πολιτική όταν διενεργείται από τον ΕΜΣ (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψεις 60) δεν συνεπάγεται ότι τούτο πρέπει ομοίως να ισχύει όταν το μέσον αυτό χρησιμοποιείται από το ΕΣΚΤ στο πλαίσιο προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου.
- 64 Συγκεκριμένα, η διαφορά μεταξύ των σκοπών που επιδιώκουν ο ΕΜΣ και το ΕΣΚΤ είναι, συναφώς, καθοριστική. Ενώ από τις σκέψεις 48 έως 52 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι πρόγραμμα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή μόνο στον βαθμό που είναι αναγκαίο για τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών, η παρέμβαση του ΕΜΣ αποσκοπεί στη διασφάλιση της σταθερότητας της ζώνης του ευρώ, αυτός δε ο σκοπός δεν εμπίπτει στη νομισματική πολιτική (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 56).
- 65 Η ανάλυση αυτή οδηγεί επίσης στην απόρριψη του ενδεχομένου πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να παρακαμφθούν οι προϋποθέσεις που περιορίζουν τη δράση του ΕΜΣ στις δευτερογενείς αγορές, στον βαθμό που η παρέμβαση του ΕΣΚΤ δεν πρέπει να υποκαθιστά εκείνη του ΕΜΣ για την επίτευξη των σκοπών αυτών, αλλά πρέπει, αντιθέτως, να γίνεται κατά τρόπο ανεξάρτητο με γνώμονα τους σκοπούς που προσδιάζουν στη νομισματική πολιτική.
- Επί της αναλογικότητας
- 66 Από τα άρθρα 119, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ και 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 5, παράγραφος 4, ΣΕΕ απορρέει ότι πρόγραμμα αγορών ομολόγων που εμπίπτει στη νομισματική πολιτική μπορεί εγκύρως να θεσπίζεται και να εφαρμόζεται μόνον εφόσον τα μέτρα που περιέχει είναι αναλογικά προς τους σκοπούς της πολιτικής αυτής.
- 67 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή της αναλογικότητας απαιτεί, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι πράξεις των θεσμικών οργάνων της Ένωσης να είναι πρόσφορες για την επίτευξη των νομίμως επιδιωκόμενων από την οικεία ρύθμιση σκοπών και να μην υπερβαίνουν το αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών αυτών μέτρο (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Association Kokopelli, C-59/11, EU:C:2012:447, σκέψη 38 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 68 Όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχο των προϋποθέσεων αυτών, δεδομένου ότι το ΕΣΚΤ καλείται, όταν εκπονεί και θέτει σε εφαρμογή πρόγραμμα πράξεων ανοικτής αγοράς όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου, να προβεί σε επιλογές τεχνικής φύσεως και να πραγματοποιήσει προβλέψεις και σύνθετες εκτιμήσεις, πρέπει να αναγνωριστεί ότι έχει, στο πλαίσιο αυτό, ευρεία εξουσία εκτιμήσεως (βλ., κατ' αναλογία, αποφάσεις Afton Chemical, C-343/09, EU:C:2010:419, σκέψη 28, καθώς και Billerud Karlsborg και Billerud Skärblacka, C-203/12, EU:C:2013:664, σκέψη 35).
- 69 Τούτων δοθέντων, στις περιπτώσεις στις οποίες τα θεσμικά όργανα της Ένωσης διαθέτουν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως, ο έλεγχος της τήρησης ορισμένων διαδικαστικών εγγυήσεων έχει θεμελιώδη σημασία. Μεταξύ των εγγυήσεων αυτών καταλέγεται η υποχρέωση του ΕΣΚΤ να εξετάζει, επιμελώς και αμερολήπτως, όλα τα συναφή στοιχεία της συγκεκριμένης καταστάσεως και να αιτιολογεί επαρκώς τις αποφάσεις του.
- 70 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μολονότι από την επιβαλλόμενη από το άρθρο 296, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ αιτιολογία πράξεως της Ένωσης πρέπει να προκύπτει κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του εκδότη της οικείας πράξεως, ώστε οι ενδιαφερόμενοι να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν το ληφθέν μέτρο και το Δικαστήριο να μπορεί να ασκήσει τον έλεγχό του, εντούτοις δεν απαιτείται η αιτιολογία να διευκρινίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία. Περαιτέρω, η τήρηση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται σε σχέση όχι μόνο με το γράμμα της πράξεως, αλλά και με το

πλαίσιο της, καθώς και με το σύνολο των νομικών κανόνων που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Επιτροπή κατά Συμβουλίου, C-63/12, EU:C:2013:752, σκέψεις 98 και 99, καθώς και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 71 Εν προκειμένω, καίτοι η τήρηση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως μπορεί να διενεργηθεί μόνον εφόσον υφίσταται τυπικώς εκδοθείσα απόφαση, πρέπει εντούτοις να επισημανθεί ότι από το ανακοινωθέν Τύπου, καθώς και από τα σχέδια νομικών πράξεων που εξετάστηκαν κατά τη συνεδρίαση του Διοικητικού Συμβουλίου κατά την οποία εγκρίθηκε το ανακοινωθέν αυτό, μπορούν να γίνουν γνωστά τα ουσιώδη στοιχεία ενός προγράμματος, όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το εν λόγω ανακοινωθέν Τύπου, βάσει δε αυτών παρέχεται η δυνατότητα στο Δικαστήριο να ασκήσει τον έλεγχο του.
- 72 Όσον αφορά, πρώτον, την ικανότητα ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου να επιτύχει τους επιδιωκόμενους από το ΕΣΚΤ σκοπούς, από το ανακοινωθέν αυτό και από τις εξηγήσεις που παρέσχε η ΕΚΤ προκύπτει ότι το εν λόγω πρόγραμμα στηρίζεται στην ανάλυση της οικονομικής καταστάσεως της ζώνης του ευρώ σύμφωνα με την οποία, κατά την ημερομηνία της ανακοινώσεως του εν λόγω προγράμματος, τα επιτόκια των κρατικών ομολόγων των διαφόρων κρατών της ζώνης του ευρώ είχαν παρουσιάσει έντονες διακυμάνσεις και ακραίες αποκλίσεις. Κατά την ΕΚΤ, οι αποκλίσεις αυτές δεν οφείλονταν αποκλειστικά στις μακροοικονομικές διαφορές μεταξύ των κρατών αυτών, αλλά προέρχονταν, εν μέρει, από την απαίτηση υπερβολικών ασφαλιστρών κινδύνου για τα ομόλογα που είχαν εκδώσει ορισμένα κράτη μέλη, ασφάλιστρα που αποσκοπούσαν στην κάλυψη του κινδύνου διάλυσης της ζώνης του ευρώ.
- 73 Η ιδιαίτερη αυτή κατάσταση αποδυνάμωσε πολύ τον μηχανισμό μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής του ΕΣΚΤ, οδηγώντας σε κατακερματισμό των όρων αναχρηματοδότησεως των τραπεζών και του πιστωτικού κόστους που περιόρισε σημαντικά τα αποτελέσματα των εκ μέρους του ΕΣΚΤ παρωθήσεων της οικονομίας σε μεγάλο τμήμα της ζώνης του ευρώ.
- 74 Από τα στοιχεία που διαβιβάστηκαν στο Δικαστήριο στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας δεν προκύπτει ότι η ανάλυση αυτή της οικονομικής καταστάσεως της ζώνης του ευρώ κατά την ημερομηνία της ανακοινώσεως του επίμαχου στην κύρια δίκη προγράμματος είναι πλημμελής λόγω πρόδηλης πλάνης εκτιμήσεως.
- 75 Συναφώς, το γεγονός, που μνημονεύεται από το αιτούν δικαστήριο, ότι η εν λόγω αιτιολογημένη ανάλυση αποτελεί αντικείμενο αμφισβητήσεων δεν αρκεί, αυτό καθαυτό, για να τεθεί εν αμφιβόλω το ως άνω συμπέρασμα, διότι, με δεδομένα τον αμφιλεγόμενο χαρακτήρα που έχουν συνήθως τα ζητήματα νομισματικής πολιτικής και την ευρεία εξουσία εκτιμήσεως του ΕΣΚΤ, δεν μπορεί να απαιτείται από αυτό κάτι περισσότερο από την οικονομική τεχνογνωσία του και τα αναγκαία τεχνικά μέσα που διαθέτει για την πραγματοποίηση της ίδιας αυτής αναλύσεως με κάθε επιμέλεια και ακρίβεια.
- 76 Στην κατάσταση όμως που περιγράφηκε στις σκέψεις 72 και 73 της παρούσας αποφάσεως, η αγορά, στις δευτερογενείς αγορές, ομολόγων των κρατών μελών τα οποία αφορούσαν τα επιτόκια που θεωρήθηκαν ακραία από την ΕΚΤ δύναται να συμβάλει στη μείωση των επιτοκίων αυτών, διασκεδάζοντας τους αδικαιολόγητους φόβους διαλύσεως της ζώνης του ευρώ και, με τον τρόπο αυτό, να συντελέσει στην υποχώρηση ή και στην εξάλειψη των υπερβολικών ασφαλιστρών κινδύνου.
- 77 Στο πλαίσιο αυτό, το ΕΣΚΤ καλώς εκτίμησε ότι μια τέτοια εξέλιξη των επιτοκίων μπορούσε να διευκολύνει τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής του ΕΣΚΤ και να διασφαλίσει τον ενιαίο χαρακτήρα της πολιτικής αυτής.
- 78 Έτσι, δεν αμφισβητείται ότι τα επιτόκια των κρατικών ομολόγων συγκεκριμένου κράτους επηρεάζουν καθοριστικά τον προσδιορισμό των επιτοκίων που εφαρμόζονται στους οικονομικώς δρώντες παράγοντες του κράτους αυτού, την αξία των χαρτοφυλακίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που κατέχουν τέτοια ομόλογα και την ικανότητα των ιδρυμάτων αυτών να αποκτήσουν ρευστότητα. Επομένως, η εξάλειψη ή η μείωση των υπερβολικών ασφαλιστρών κινδύνου που απαιτούνται για τα κρατικά ομόλογα ενός κράτους μέλους δύναται να αποτρέψει το ενδεχόμενο η διακύμανσή τους και το επίπεδό τους να παρακωλύσουν τη μετάδοση των αποτελεσμάτων των αποφάσεων νομισματικής

πολιτικής του ΕΣΚΤ στην οικονομία του κράτους αυτού και να θίξουν τον ενιαίο χαρακτήρα της πολιτικής αυτής.

- 79 Το επιχείρημα της ΕΚΤ ότι η αναγγελία του επίμαχου στην κύρια δίκη προγράμματος ήταν αρκετή για να επιτευχθεί το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, ήτοι η αποκατάσταση του μηχανισμού μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής και του ενιαίου χαρακτήρα της πολιτικής αυτής, δεν αμφισβητήθηκε, εν πάση περιπτώσει, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας.
- 80 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, υπό οικονομικές συνθήκες όπως αυτές που περιέγραψε η ΕΚΤ κατά την ημερομηνία του ανακοινωθέντος Τύπου, το ΕΣΚΤ μπορούσε εγκύρως να εκτιμήσει ότι πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το συγκεκριμένο ανακοινωθέν είναι ικανό να συμβάλει στην επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει το ΕΣΚΤ και, συνεπώς, στη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών.
- 81 Υπό τις συνθήκες αυτές, πρέπει, δεύτερον, να εξεταστεί μήπως ένα τέτοιο πρόγραμμα βαίνει προδήλως πέραν του αναγκαίου για την επίτευξη των σκοπών αυτών μέτρου.
- 82 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι από το περιεχόμενο του ανακοινωθέντος Τύπου προκύπτει σαφώς ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη πρόγραμμα επιτρέπει την αγορά κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές μόνο στον βαθμό που αυτή είναι αναγκαία για την επίτευξη των σκοπών του προγράμματος αυτού και ότι οι σχετικές παρεμβάσεις θα παύσουν μόλις επιτευχθούν οι εν λόγω σκοποί.
- 83 Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι την αναγγελία, με το ανακοινωθέν Τύπου, του επίμαχου στην κύρια δίκη προγράμματος θα ακολουθήσει, ενδεχομένως, ένα δεύτερο στάδιο, ήτοι εκείνο της εφαρμογής του προγράμματος αυτού, που θα εξαρτηθεί από εμπειριστατωμένη εκτίμηση των απαιτήσεων της νομισματικής πολιτικής.
- 84 Επιβάλλεται εξάλλου η διαπίστωση ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη πρόγραμμα, δύο και πλέον έτη μετά την αναγγελία του, δεν έχει εφαρμοσθεί, καθόσον το Διοικητικό Συμβούλιο εκτιμά ότι η εφαρμογή του δεν δικαιολογείται από την οικονομική κατάσταση της ζώνης του ευρώ.
- 85 Πέραν του ότι η εφαρμογή ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου εξαρτάται αυστηρώς από τους σκοπούς που το πρόγραμμα αυτό επιδιώκει, πρέπει να τονιστεί ότι το δυνητικό εύρος του προγράμματος αυτού περιορίζεται πολλαπλώς.
- 86 Φαίνεται συνεπώς ότι μόνο τα κρατικά ομόλογα των κρατών μελών που υπάγονται σε πρόγραμμα μακροοικονομικής προσαρμογής και έχουν εκ νέου πρόσβαση στην αγορά ομολόγων μπορούν να αγοραστούν από το ΕΣΚΤ στο πλαίσιο ενός τέτοιου προγράμματος. Επιπλέον, ένα πρόγραμμα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη επικεντρώνεται στα κρατικά ομόλογα τα οποία λήγουν μετά από τουλάχιστον τρία έτη, το δε ΕΣΚΤ διατηρεί το δικαίωμα να επαναπωλήσει οποτεδήποτε τα αγορασθέντα ομόλογα.
- 87 Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει, αφενός, ότι πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου αφορά, σε τελική ανάλυση, μόνο ένα περιορισμένο τμήμα κρατικών ομολόγων που έχουν εκδοθεί από τα κράτη της ζώνης του ευρώ, οπότε οι δεσμεύσεις που η ΕΚΤ δύναται να αναλάβει κατά την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος είναι, εκ των πραγμάτων, οριοθετημένες και περιορισμένες. Αφετέρου, ένα τέτοιο πρόγραμμα μπορεί να εφαρμοσθεί μόνον όταν η κατάσταση ορισμένων από τα κράτη αυτά έχει ήδη δικαιολογήσει παρέμβαση του ΕΜΣ η οποία εξακολουθεί να είναι εν εξελίξει.
- 88 Υπό τις συνθήκες αυτές, συμπεραίνεται ότι πρόγραμμα του οποίου το μέγεθος είναι κατά τα ανωτέρω περιορισμένο θα μπορούσε εγκύρως να θεσπιστεί από το ΕΣΚΤ χωρίς να τεθεί ποσοτικός περιορισμός πριν από την εφαρμογή του, καθόσον ένας τέτοιος περιορισμός δύναται, εν πάση περιπτώσει, να αποδυναμώσει την αποτελεσματικότητα του προγράμματος αυτού.
- 89 Περαιτέρω, στον βαθμό που το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σχετικά με την επιλεκτικότητα ενός τέτοιου προγράμματος, πρέπει να υπομνησθεί ότι το πρόγραμμα αυτό έχει ως σκοπό να αποκαταστήσει τις διαταραχές της νομισματικής πολιτικής του ΕΣΚΤ που προκλήθηκαν από την ειδική κατάσταση των ομολόγων ορισμένων κρατών μελών. Υπό τις συνθήκες αυτές, το ΕΣΚΤ

μπορούσε εγκύρως να εκτιμήσει ότι ένα επιλεκτικό πρόγραμμα αγοράς ομολόγων μπορεί να αποδειχθεί αναγκαίο για να αποκατασταθούν οι διαταραχές αυτές, επικεντρώνοντας τη δράση του ΕΣΚΤ στα τμήματα της ζώνης του ευρώ που οι διαταραχές αυτές επηρεάζουν ιδιαίτερα και αποφεύγοντας έτσι να αυξήσει άσκοπα το εύρος του προγράμματος αυτού πέραν του μέτρου που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών του ή να μειώσει την αποτελεσματικότητά του.

90 Επιβάλλεται εξάλλου η διαπίστωση ότι πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου προσδιορίζει τα κράτη μέλη των οποίων τα ομόλογα μπορούν να αγοραστούν βάσει κριτηρίων συνδεδεμένων με τους επιδιωκόμενους σκοπούς και όχι κατόπιν αυθαίρετης επιλογής.

91 Τρίτον, πρέπει να τονιστεί ότι το ΕΣΚΤ στάθμισε τα διάφορα εμπλεκόμενα συμφέροντα προκειμένου να αποφευχθεί όντως η πρόκληση, κατά την εφαρμογή του εξεταζόμενου προγράμματος, προβλημάτων προδήλως δυσανάλογων σε σχέση με τους επιδιωκόμενους από αυτό σκοπούς.

92 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου δεν παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας.

Επί του άρθρου 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ

93 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σχετικά με τη συμβατότητα προς το άρθρο 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ενός προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου.

94 Από το γράμμα του άρθρου 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η διάταξη αυτή απαγορεύει στην ΕΚΤ και στις κεντρικές τράπεζες των κρατών μελών τις υπεραναλήψεις ή οποιουδήποτε άλλου είδους πιστωτικές διευκολύνσεις προς τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου της Ένωσης και των κρατών μελών καθώς και την απευθείας αγορά χρεογράφων από τους οργανισμούς ή τους φορείς αυτούς (απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 123).

95 Επομένως, η εν λόγω διάταξη απαγορεύει οποιαδήποτε χρηματοπιστωτική συνδρομή του ΕΣΚΤ σε κράτος μέλος (βλ., κατά την έννοια αυτή, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 132), χωρίς ωστόσο να αποκλείει, γενικώς, την ευχέρεια του ΕΣΚΤ να επαναγοράζει από τους πιστωτές κράτους μέλους χρεόγραφα που αυτό έχει προηγουμένως εκδώσει.

96 Έτσι, το άρθρο 18, παράγραφος 1, του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ επιτρέπει στο ΕΣΚΤ, για την επίτευξη των σκοπών του και την εκτέλεση των καθηκόντων του, να συναλλάσσεται στις χρηματαγορές, μεταξύ άλλων, αγοράζοντας και πωλώντας με οριστικές πράξεις διαπραγματεύσιμους τίτλους, στους οποίους συγκαταλέγονται τα κρατικά ομόλογα, χωρίς να εξαρτά την άδεια αυτή από ειδικούς όρους, καθόσον άλλως θα παραγνωριζόταν ο ίδιος ο χαρακτήρας των πράξεων ανοικτής αγοράς.

97 Εντούτοις, το ΕΣΚΤ δεν μπορεί εγκύρως να αγοράζει κρατικά ομόλογα στις δευτερογενείς αγορές υπό συνθήκες που θα προσέδιδαν, πρακτικώς, στην παρέμβασή του αποτέλεσμα ισοδύναμο με εκείνο της απευθείας αγοράς κρατικών ομολόγων από τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου των κρατών μελών, περιορίζοντας έτσι την αποτελεσματικότητά της απαγορεύσεως που επιβάλλει το άρθρο 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

98 Επιπλέον, προκειμένου να καθοριστούν οι μορφές αγοράς κρατικών ομολόγων που είναι συμβατές προς τη διάταξη αυτή, πρέπει να ληφθεί υπόψη ο σκοπός τον οποίο αυτή επιδιώκει (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 133).

99 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η απαγόρευση που επιβάλλεται από το άρθρο 123 ΣΛΕΕ βασίζεται στο άρθρο 104 της Συνθήκης ΕΚ (που κατέστη το άρθρο 101 ΕΚ), το οποίο προστέθηκε στη Συνθήκη ΕΚ με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

100 Από τις προπαρασκευαστικές εργασίες της τελευταίας αυτής Συνθήκης προκύπτει όμως ότι το άρθρο 123 ΣΛΕΕ σκοπεί στην παρότρυνση των κρατών μελών να ακολουθούν υγιή δημοσιονομική πολιτική αποφεύγοντας το ενδεχόμενο η νομισματική χρηματοδότηση των δημοσίων ελλειμμάτων ή η προνομιακή πρόσβαση των δημοσίων αρχών στις χρηματοπιστωτικές αγορές να οδηγήσουν σε

υπερχρέωση ή σε υπερβολικά ελλείμματα των κρατών μελών (βλ. σχέδιο Συνθήκης για την αναθεώρηση της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας ενόψει της δημιουργίας οικονομικής και νομισματικής ένωσης, *Δελτίο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων*, συμπλήρωμα 2/91, σ. 22 και 52).

- 101 Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως υπενθυμίζεται στην έβδομη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 3603/93 του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 1993, για τον προσδιορισμό των εννοιών που είναι αναγκαίες για την εφαρμογή των απαγορεύσεων που αναφέρονται στο άρθρο [123 ΣΛΕΕ] και στο άρθρο [125, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ] (ΕΕ L 332, σ. 1), οι αγορές που πραγματοποιούνται στη δευτερογενή αγορά δεν θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για την παράκαμψη του σκοπού που επιδιώκεται με το άρθρο 123 ΣΛΕΕ.
- 102 Εντεύθεν έπεται ότι, όπως και ο γενικός εισαγγελέας επισήμανε στο σημείο 227 των προτάσεών του, όταν η ΕΚΤ προβαίνει στην αγορά κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές, πρέπει να συνοδεύει την παρέμβασή της με επαρκείς εγγυήσεις που να καθιστούν δυνατό τον συγκερασμό της παρεμβάσεώς της με την απαγόρευση νομισματικής χρηματοδοτήσεως που απορρέει από το άρθρο 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.
- 103 Όσον αφορά πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου, πρέπει, πρώτον, να τονιστεί ότι στο ΕΣΚΤ επιτρέπεται, στο πλαίσιο ενός τέτοιου προγράμματος, να αγοράζει κρατικά ομόλογα όχι απευθείας, από τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου των κρατών μελών, αλλά μόνον εμμέσως, στις δευτερογενείς αγορές. Η παρέμβαση του ΕΣΚΤ που προβλέπεται σε πρόγραμμα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη δεν μπορεί συνεπώς να εξομοιώνεται με μέτρο χρηματοπιστωτικής συνδρομής προς κράτος μέλος.
- 104 Τούτου δοθέντος, πρέπει να υπογραμμιστεί, δεύτερον, ότι η παρέμβαση του ΕΣΚΤ θα μπορούσε να έχει, στην πράξη, αποτέλεσμα ισοδύναμο με εκείνο της αγοράς κρατικών ομολόγων απευθείας από τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου των κρατών μελών αν οι δυνάμενοι να αγοράσουν κρατικά ομόλογα στην πρωτογενή αγορά συναλλασσόμενοι είχαν τη βεβαιότητα ότι το ΕΣΚΤ θα προβεί στην επαναγορά των ομολόγων αυτών εντός προθεσμίας και υπό όρους που θα παρέχουν τη δυνατότητα στους συναλλασσόμενους αυτούς να ενεργήσουν, *de facto*, ως ενδιαμέσοι του ΕΣΚΤ για την απευθείας αγορά των εν λόγω ομολόγων από τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου του οικείου κράτους μέλους.
- 105 Από τις εξηγήσεις που έδωσε η ΕΚΤ στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας προκύπτει όμως ότι η εφαρμογή ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου πρέπει να υπόκειται σε όρους που να αποσκοπούν στην αποτροπή του ενδεχομένου οι παρεμβάσεις του ΕΣΚΤ στις δευτερογενείς αγορές να έχουν αποτέλεσμα ισοδύναμο προς αυτό της απευθείας αγοράς κρατικών ομολόγων στις πρωτογενείς αγορές.
- 106 Στην προοπτική αυτή, από τα σχέδια αποφάσεως και κατευθυντήριων γραμμών που προσκόμισε η ΕΚΤ στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας προκύπτει ότι το Διοικητικό Συμβούλιο θα έπρεπε να είναι αρμόδιο να αποφασίζει για το περιεχόμενο, την έναρξη, τη συνέχιση και την αναστολή των παρεμβάσεων στις δευτερογενείς αγορές που προβλέπει ένα τέτοιο πρόγραμμα. Επιπλέον, η ΕΚΤ διευκρίνισε ενώπιον του Δικαστηρίου ότι το ΕΣΚΤ μελετά, αφενός, την τήρηση μιας ελάχιστης προθεσμίας μεταξύ της εκδόσεως ενός χρεογράφου στην πρωτογενή αγορά και της επαναγοράς του στις δευτερογενείς αγορές και, αφετέρου, τον αποκλεισμό της εκ των προτέρων ανακοινώσεως της αποφάσεώς του να προβεί σε τέτοιες επαναγορές ή του όγκου των μελετώμενων επαναγορών.
- 107 Οι εγγυήσεις αυτές, στο μέτρο που αποτρέπουν τον επηρεασμό των προϋποθέσεων εκδόσεως κρατικών ομολόγων από τη βεβαιότητα ότι τα ομόλογα αυτά θα επαναγοραστούν από το ΕΣΚΤ μετά την έκδοσή τους, καθιστούν δυνατό τον αποκλεισμό του ενδεχομένου η εφαρμογή ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου να έχει, στην πράξη, αποτέλεσμα ισοδύναμο προς αυτό της απευθείας αγοράς κρατικών ομολόγων από τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου των κρατών μελών.
- 108 Βεβαίως, παρά τις εγγυήσεις αυτές, η παρέμβαση του ΕΣΚΤ εξακολουθεί να μπορεί να ασκεί, όπως τονίζει το αιτούν δικαστήριο, ορισμένη επιρροή στη λειτουργία των πρωτογενών και δευτερογενών αγορών του δημοσίου χρέους. Εντούτοις, το γεγονός αυτό δεν είναι καθοριστικό διότι η επιρροή αυτή

συνιστά, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 259 των προτάσεών του, αποτέλεσμα συμφυές των αγορών τίτλων στις δευτερογενείς αγορές τις οποίες επιτρέπει η Συνθήκη ΛΕΕ, αποτέλεσμα που είναι εν πάση περιπτώσει απαραίτητο για να καταστεί δυνατή η αποτελεσματική χρησιμοποίηση των αγορών αυτών στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής.

- 109 Τρίτον, πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου θα καταστρατηγούσε τον σκοπό του άρθρου 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, ο οποίος υπομνήσθηκε στη σκέψη 100 της παρούσας αποφάσεως, αν το πρόγραμμα αυτό ήταν τέτοιο ώστε να καθιστά ανενεργή ως προς τα οικεία κράτη μέλη την παρότρυνση να ακολουθούν υγιή δημοσιονομική πολιτική. Συγκεκριμένα, εφόσον από τα άρθρα 119, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 282, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι, με την επιφύλαξη του σκοπού της σταθερότητας των τιμών, το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Ένωση, οι δράσεις που αναλαμβάνει το ΕΣΚΤ βάσει του άρθρου 123 ΣΛΕΕ δεν μπορούν να πλήττουν την αποτελεσματικότητα των πολιτικών αυτών καθιστώντας ανενεργή ως προς τα οικεία κράτη μέλη την παρότρυνση να ακολουθούν υγιή δημοσιονομική πολιτική.
- 110 Σε τελική ανάλυση, η εφαρμογή της νομισματικής πολιτικής συνεπάγεται διαρκή παρέμβαση επί των επιτοκίων και των προϋποθέσεων αναχρηματοδότησεως των τραπεζών, πράγμα που, κατ' ανάγκην, επηρεάζει τους όρους χρηματοδότησεως του δημοσίου ελλείμματος των κρατών μελών.
- 111 Εν πάση περιπτώσει, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα χαρακτηριστικά ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου αποκλείουν το να μπορεί να θεωρηθεί ότι λόγω της φύσεώς του, το πρόγραμμα αυτό δύναται να καταστήσει ανενεργή ως προς τα κράτη μέλη την παρότρυνση να ακολουθούν υγιή δημοσιονομική πολιτική.
- 112 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, πρώτον, ότι το εν λόγω πρόγραμμα προβλέπει την αγορά κρατικών ομολόγων μόνο στο μέτρο που αυτό είναι αναγκαίο για τη διασφάλιση του μηχανισμού μεταδόσεως της νομισματικής πολιτικής και του ενιαίου χαρακτήρα της πολιτικής αυτής και ότι οι σχετικές παρεμβάσεις θα παύσουν μόλις επιτευχθούν οι σκοποί αυτοί.
- 113 Ο περιορισμός αυτός της παρεμβάσεως του ΕΣΚΤ συνεπάγεται, αφενός, ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να καθορίσουν τη δημοσιονομική τους πολιτική βασιζόμενα στη βεβαιότητα της μελλοντικής επαναγοράς των κρατικών τους ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές από το ΕΣΚΤ και, αφετέρου, ότι το ίδιο πρόγραμμα δεν μπορεί να τεθεί σε εφαρμογή κατά τρόπο που να συνεπάγεται εναρμόνιση των επιτοκίων που εφαρμόζονται στα κρατικά ομόλογα των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ ανεξάρτητα από τις διαφορές που οφείλονται στη μακροοικονομική ή δημοσιονομική κατάστασή τους.
- 114 Η θέσπιση και η εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος δεν παρέχουν συνεπώς τη δυνατότητα στα κράτη μέλη ούτε να υιοθετούν μια δημοσιονομική πολιτική που δε θα λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι θα οδηγηθούν, σε περίπτωση ελλείμματος, να αναζητήσουν χρηματοδοτήσεις στις αγορές, ούτε να προστατεύονται από τις συνέπειες που μπορεί να έχει, συναφώς, η εξέλιξη της μακροοικονομικής ή δημοσιονομικής καταστάσεώς τους.
- 115 Δεύτερον, πρέπει να τονιστεί ότι πρόγραμμα όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη συνοδεύεται από σειρά εγγυήσεων που αποσκοπούν στον περιορισμό των συνεπειών του επί της παροτρύνσεως για εφαρμογή υγιούς δημοσιονομικής πολιτικής.
- 116 Συνεπώς, περιορίζοντας το πρόγραμμα αυτό σε ορισμένα είδη ομολόγων εκδοθέντων από εκείνα μόνον τα κράτη μέλη που υπάγονται σε πρόγραμμα διαρθρωτικής προσαρμογής και έχουν εκ νέου πρόσβαση στην αγορά των ομολόγων, η ΕΚΤ περιόρισε, de facto, τον όγκο των κρατικών ομολόγων που δύνανται να αγοραστούν στο πλαίσιο του εν λόγω προγράμματος και, επομένως, περιόρισε το εύρος των συνεπειών του προγράμματος αυτού επί των όρων χρηματοδότησεως των κρατών μελών της ζώνης του ευρώ.
- 117 Περαιτέρω, οι συνέπειες ενός προγράμματος όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου επί της παροτρύνσεως για εφαρμογή υγιούς δημοσιονομικής πολιτικής περιορίζονται επίσης από την ευχέρεια του ΕΣΚΤ να επαναπωλεί τα αγορασθέντα ομόλογα ανά πάσα στιγμή. Συγκεκριμένα, εντεύθεν προκύπτει ότι οι συνέπειες της αποσύρσεως των ομολόγων αυτών από τις αγορές είναι δυνητικά προσωρινές. Η ευχέρεια αυτή παρέχει επίσης τη δυνατότητα στο ΕΣΚΤ να προσαρμόζει το

πρόγραμμά του ανάλογα με τη στάση των οικείων κρατών μελών, ιδίως προκειμένου να περιοριστούν ή να ανασταλούν οι αγορές κρατικών ομολόγων στην περίπτωση που κράτος μέλος τροποποιήσει τη σχετική με την έκδοση συμπεριφορά του, εκδίδοντας περισσότερα ομόλογα βραχυχρόνιας λήξης για να χρηματοδοτήσει τον προϋπολογισμό του μέσω ομολόγων επιλέξιμων για την παρέμβαση του ΕΣΚΤ.

- 118 Το γεγονός ότι το ΕΣΚΤ έχει επίσης τη δυνατότητα να διακρατεί τα αγορασθέντα ομόλογα μέχρι τη λήξη τους δεν ασκεί καθοριστική επιρροή συναφώς, διότι η δυνατότητα αυτή εξαρτάται από την αναγκαιότητα μιας τέτοιας δράσης για την επίτευξη των τιθέμενων σκοπών και δεν παρέχει, εν πάση περιπτώσει, τη δυνατότητα στους εμπλεκόμενους συναλλασσομένους να έχουν τη βεβαιότητα ότι το ΕΣΚΤ θα κάνει χρήση της ευχέρειας αυτής. Πρέπει, εξάλλου, να υπομνησθεί ότι μια τέτοια πρακτική ουδόλως αποκλείεται από το άρθρο 18, παράγραφος 1, του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ και ότι ουδεμία συνεπάγεται εκ μέρους του κράτους μέλους εκδότη άρνηση πληρωμής του χρέους του μετά τη λήξη του ομολόγου.
- 119 Επιπλέον, προβλέποντας μόνο την αγορά κρατικών ομολόγων που έχουν εκδοθεί από τα κράτη μέλη που έχουν εκ νέου πρόσβαση στην αγορά ομολόγων, το ΕΣΚΤ αποκλείει, στην πράξη, από το πρόγραμμα που σχεδιάζει να θέσει σε εφαρμογή τα κράτη μέλη των οποίων η δημοσιονομική κατάσταση είναι τόσο δυσμενής ώστε δεν είναι πλέον σε θέση να έχουν πρόσβαση σε χρηματοδότηση από την αγορά.
- 120 Τέλος, η εξάρτηση της αγοράς κρατικών ομολόγων από την πλήρη τήρηση των προγραμμάτων διαρθρωτικής προσαρμογής στα οποία υπάγονται τα οικεία κράτη μέλη αποκλείει το ενδεχόμενο ένα πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου να μπορεί να παρακινήσει τα κράτη μέλη αυτά να παραιτηθούν από την εξυγίανση των δημοσίων οικονομικών τους στηριζόμενα στις χρηματοδοτικές διευκολύνσεις που θα μπορούσαν να προκύψουν από την εφαρμογή ενός τέτοιου προγράμματος.
- 121 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι πρόγραμμα όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου δεν καθιστά ανενεργή ως προς τα οικεία κράτη μέλη την παρότρυνση για εφαρμογή υγιούς δημοσιονομικής πολιτικής. Ως εκ τούτου, το άρθρο 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δεν απαγορεύει στο ΕΣΚΤ να θεσπίζει ένα τέτοιο πρόγραμμα και να το θέτει σε εφαρμογή υπό προϋποθέσεις που δεν θα προσδίδουν στην παρέμβαση του ΕΣΚΤ αποτέλεσμα ισοδύναμο με εκείνο της απευθείας αγοράς κρατικών ομολόγων από τις αρχές και τους οργανισμούς δημοσίου δικαίου των κρατών μελών.
- 122 Τα ειδικώς τονισθέντα από το αιτούν δικαστήριο χαρακτηριστικά ενός τέτοιου προγράμματος, για τα οποία δεν έγινε λόγος στην ανάλυση που περιέχεται στις προηγούμενες σκέψεις, δεν δύνανται να κλονίσουν το συμπέρασμα αυτό.
- 123 Συνεπώς, το γεγονός ότι το πρόγραμμα αυτό θα μπορούσε να εκθέσει την ΕΚΤ σε σημαντικό κίνδυνο ζημιών, ακόμη και αν αποδεικνυόταν, ουδόλως αποδυναμώνει τις συνοδευόμενες το πρόγραμμα εγγυήσεις προκειμένου να μην καταστεί ανενεργής ως προς τα οικεία κράτη μέλη η παρότρυνση για εφαρμογή υγιούς δημοσιονομικής πολιτικής.
- 124 Συναφώς, πρέπει να τονιστεί ότι οι εγγυήσεις αυτές δύνανται επίσης να μειώσουν τον κίνδυνο ζημιών στον οποίο εκτίθεται η ΕΚΤ.
- 125 Πρέπει, περαιτέρω, να υπομνησθεί ότι μια κεντρική τράπεζα, όπως η ΕΚΤ, είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει αποφάσεις οι οποίες, όπως οι πράξεις ανοικτής αγοράς, ενέχουν αναπόφευκτα για αυτήν έναν κίνδυνο ζημιών και ότι το άρθρο 33 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ προβλέπει ακριβώς τον τρόπο κατά τον οποίο πρέπει να κατανέμονται οι ζημίες της ΕΚΤ, χωρίς να ρυθμίζει ειδικώς τους κινδύνους τους οποίους αυτή επιτρέπεται να αναλαμβάνει για την επίτευξη των σκοπών της νομισματικής πολιτικής.
- 126 Περαιτέρω, καίτοι η μη διεκδίκηση προνομιακής μεταχείρισεως εκθέτει ενδεχομένως την ΕΚΤ στον κίνδυνο να πρέπει να υποστεί μια περικοπή αποφασισθείσα από τους λοιπούς πιστωτές του οικείου κράτους μέλους, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι πρόκειται για κίνδυνο εγγενή στην αγορά ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές, η οποία αποτελεί πράξη που έχει επιτραπεί από τους συντάκτες των

Συνθηκών, χωρίς να έχει εξαρτηθεί από την αναγνώριση στην ΕΚΤ της ιδιότητας του προνομιούχου πιστωτή.

- 127 Λαμβανομένων υπόψη όλων των προεκτεθέντων, πρέπει στα υποβληθέντα προδικαστικά ερωτήματα να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 119 ΣΛΕΕ, 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 127, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου περί του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν στο ΕΣΚΤ να υιοθετεί πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 128 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

Τα άρθρα 119 ΣΛΕΕ, 123, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 127, παράγραφοι 1 και 2, ΣΛΕΕ, καθώς και τα άρθρα 17 έως 24 του Πρωτοκόλλου (αριθ. 4) για το καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, έχουν την έννοια ότι επιτρέπουν στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) να υιοθετεί πρόγραμμα αγοράς κρατικών ομολόγων στις δευτερογενείς αγορές όπως αυτό που αναγγέλθηκε με το ανακοινωθέν Τύπου το οποίο διαλαμβάνεται στα πρακτικά της 340ής συνεδριάσεως του Διοικητικού Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) της 5ης και 6ης Σεπτεμβρίου 2012.

(υπογραφές)

---

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.